

Tillsammans för en bättre vård

GPCC – CENTRUM FÖR PERSONCENTRERAD VÅRD

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

En patient är en person som är mer än sin sjukdom

Inom personcentrerad vård* är en patient en person med behov men också resurser och förmågor. Hälso- och sjukvården har i allt för hög utsträckning fokuserat på biologiska mätmetoder och personens erfarenheter och upplevelser har kommit i bakgrunden. Personcentrerad vård innebär att patienten som person skall få vara en aktiv part i den gemensamt planerade vården.

Personcentrerad vård – ett paradigmskifte

För att möta samhällets utmaningar med en åldrande befolkning samt ökande kostnader för vård och omsorg, har det länge varit ett politiskt mål att införa evidensbaserade metoder där patienten inkluderas som partner i vården. Trots detta råder en brist på sådana metoder och därför arbetar Centrum för personcentrerad vård vid Göteborgs universitet (GPCC) med att utvärdera, utveckla och möjliggöra införandet av personcentrerad vård.

GPCC

GPCC är ett tvärvetenskapligt forskningscentrum till vilket runt 100 forskare är knutna. Centrumets övergripande syfte är

att stödja och genomföra personcentrerad hälso- och vårdforskning samt nyttiggöra tillämpning av forskningsresultat i omställningen mot personcentrerad vård.

Unikt för GPCC är att effekterna av personcentrerad vård utvärderas i kontrollerade studier. Förutom avsevärda kostnadsbesparingar i form av bland annat kortare vårdtider, har positiva effekter från ett patientperspektiv visats, då vården anpassas till varje enskild person och hens egna resurser tas tillvara. GPCC menar att patientens upplevelse och erfarenheter av sjukdom och hälsa tillsammans med objektiva mått bör vara utgångspunkten, och att vård, behandling och rehabilitering ska planeras i samråd mellan patient och hälso- och sjukvårdspersonal i en gemensamt utformad personlig hälsoplan.

*Begreppet personcentrerad vård omfattar här alla former av hälso- och sjukvård, rehabilitering, omsorg, behandling med mera.

En nationell rörelse för personcentrerad vård

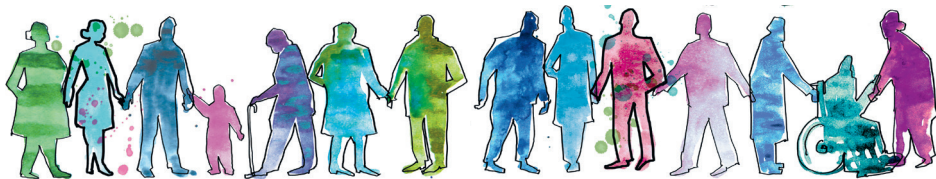
Ett stort antal aktörer inom svensk hälso- och sjukvård arbetar idag aktivt för att främja och införa personcentrerad vård. Några exempel är landsting och regioner som Västra Götalandsregionen, Region Jönköpings län, Landstinget Dalarna och Landstinget Sörmland, patient- och funktionsrättsorganisationer som Funktionsrätt Sverige, Riksförbundet Hjärt/Lung och Njur-förbundet, samt professionsorganisationer som Vårdförbundet, Sveriges arbetsterapeuter, Fysioterapeuterna och Dietisternas riksförbund.

Mer än hälften av Sveriges landsting och regioner har beslutat att införa personcentrerad vård, och har i olika omfattning påbörjat detta arbete. Det framgår av den kartläggning som Sveriges kommuner och landsting (SKL) publicerade 2018. SKL har även beslutat verka för att kunskap och information om personcentrerad vård ska spridas över hela landet. [1]

Internationellt intresse

Även internationellt finns ett intresse för en personcentrerad av hälso- och sjukvården, till exempel i Storbritannien, Nederländerna och Kanada. Detta märks inte minst i det EU-projekt som GPCC leder, CostCares (<https://costcares.eu>), som samlar 28 europeiska länder där syftet är att utvärdera testmiljöer med personcentrerad vård i olika hälso- och sjukvårdssystem i Europa. [2]

GPCC bedriver även en kartläggning som avser att beskriva likheter och skillnader i hur personcentrerad vård beskrivs och används i Europa. Data, som dokument och intervjuer på micro-, meso-, macronivå, hämtas från 14 europeiska länder med olika organisatoriska fördelningsmodeller. Studien planeras även beskriva hur personcentrerad vård samvarierar med offentlig finansiering, finansiering via försäkringar, privat finansiering, korruption, privat drift, offentlig drift och olika typer av konkurrens.

**Vad är
personcentrerad
vård?**

Personcentrerad vård baseras på en relationsetik och alla människors lika värde. I den praktiska tillämpningen av detta har GPCC valt att lyfta fram vikten av att respektfullt LYSSNA på patienten samt att TILLSAMMANS planera och följa upp vård och behandling. [3] Att dessa aspekter ses som viktiga av svenska folket visar också den nationella SOM-undersökningen. [4] Patientens upplevelse, resurser och behov kan identifieras i samtalet och ligger, tillsammans med relevanta undersökningar och tester, till grund för den fortsatta planeringen.

I ett personcentrerat samtal identifieras patientens resurser och behov genom att lyhört och aktivt lyssna på patientens *berättelse*. En persons *resurser* innebär mänskliga och mellanmänskliga tillgångar som till exempel glädje, motivation, vilja eller socialt nätverk. Motivation och vilja kan mobiliseras i olika mål; det kan vara att kunna gå en viss sträcka efter en operation för att kunna rasta sin hund, eller att kunna komma hem inom en viss planerad tid. Däremot innebär resurser inte nödvändigtvis fysisk eller intellektuell förmåga.

Den personliga hälsoplanen formuleras av patient och professionella tillsammans och dokumenteras i patientens journal. En sammanhållen *dokumentation* ska ge en sammanhållen vård, omsorg eller rehabilitering, och patienten ska slippa upprepa sin berättelse gång på gång.

Hälsoplanen är ett levande dokument som revideras regelbundet.

Den mest centrala delen i personcentrerad vård är att ett *partnerskap* upprättas. Det handlar om en ömsesidig respekt för varandras kunskap; å ena sidan patientens kunskap om hur det är att leva med sjukdom och ohälsa, å andra sidan hälso- och sjukvårdspersonalens kunskap om tillståndet på en generell nivå. Partnerskap är alltså inte endast att vara delaktig utan innebär att patienten ses som en jämlik partner i vården. Patienter är en person med erfarenhet och kunskap om sin egen situation och om hur hen hanterar sin situation. Patienter ges möjlighet att, efter förmåga och vilja, vara fullt insatt i och medverka vid planering av den egna vården.

Vad är GPCC?

Centrum för personcentrerad vård vid Göteborgs universitet (GPCC) invigdes år 2010, med stöd från regeringens satsning på Strategiska forskningsområden (SFO), där ett av områdena var vårdforskning. GPCCs övergripande mål är att stödja och genomföra forskning av hög kvalitet inom personcentrering i hälso- och sjukvården samt driva omställning mot personcentrerad vård.

Inom GPCC möts bland andra pedagoger, filosofer, vårdvetare, ekonomer, medicinare och organisationsforskare. Nationella och internationella forskare och doktorander från olika discipliner samarbetar här i ett trettiotal olika projekt.

Utöver den kliniska forskningen är innovation, utbildning och nyttiggörande prioriterade områden. Detta för att säkerställa att forskningen kan tillämpas i praktisk verksamhet med slutmålet att bidra till en evidensbaserad, hållbar förändring i hälso- och sjukvården. Ett antal externa rådgivare, till exempel GPCCs personråd för patienter och närstående, säkrar relevansen och samhällsnyttan med GPCCs verksamhet och forskning.

Forskningsdomäner

GPCC har identifierat fyra prioriterade områden och därför organiserat

centrumets forskning i fyra forskningsdomäner:

- Teoretisk och praktisk utveckling av personcentrerad vård
- Utvärdering och mätning av personcentrerad vård
- Implementering av personcentrerad vård
- Organisation, ledning och styrning av personcentrerad vård

Exempel på forskningsresultat från GPCC

- En studie som utvärderade personcentrerad vård visade att när patienter med försämring av kronisk hjärtsvikt fick personcentrerad vård under hela sin sjukhusvistelse, kände de sig tryggare med sitt tillstånd och behandlingen. [5] Dessutom minskade vårdtidens längd med en tredjedel. [6]

- Personcentrerad vård efter hjärtinfarkt/instabil angina utvärderades i en randomiserad och kontrollerad studie. De patienter som fått personcentrerad vård visade en signifikant högre grad av tillit till sin egen förmåga jämfört med kontrollgruppen. [7] De hade också nästan tre gånger större chans till förbättring än kontrollgruppen. Dessutom visade denna studie att personcentrerad vård effektiviserar vårdkedjan mellan sjukhus, öppenvård och primärvård.
- Andra studier har visat att personcentrerad träning har kunnat leda till minskad trötthet, ökad muskelstyrka och förbättrad självskattad hälsa för både personer med reumatisk sjukdom och personer med fibromyalgi. [8]

Nyttiggörande: forskning som kommer samhället till nytta

GPCCs nyttiggörande innebär ett målmedvetet arbete med syfte att kunskap om personcentrerad vård, samt forskningens

resultat, metoder och innovationer ska kunna komma samhället till nytta. GPCC samarbetar med bland andra näringsliv, offentlig och privat hälso- och sjukvård, regionala och nationella innovationssystem samt internationella partners för att identifiera hållbara och skalbara sätt att genomföra evidensbaserad personcentrerad vård.

Exempel på GPCCs nyttiggörande-projekt, utbildning och innovationer:

Standardisering

Hösten 2016 inleddes ett arbete med att ta fram en europeisk standard för ”Patientmedverkan i hälso- och sjukvård - Minimikrav för personcentrerad vård” (SIS/TK 602 samt CEN/TC 450) tillsammans med Sveriges standardiseringsinstitut SiS. I nuläget är 13 länder aktiva medlemmar i detta konsensusdrivna arbete, däribland Frankrike, Norge, Tjeckien, Bulgarien, Nederländerna, Italien och Tyskland. Dessutom är den europeiska sammanslutningen för samordning av konsumenternas medverkan (European Association for the Co-ordina-

tion of Consumer Representation ANEC) samt den europeiska fackliga konfederationen (European Trade Union Confederation ETUC) observatörer.

Personcentrerad e-hälsa

E-hälsa, liksom ett personcentrerat förhållningssätt, anses vara av vikt för att uppnå en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. I två aktuella GPCC-projekt (PROMISE och PROTECT) får två olika patientgrupper personcentrerat stöd via en e-hälsoplattform. Plattformen möjliggör kommunikation mellan patienter och involverade partners (forskningssjuk-sköterskor samt av patienten inbjudna personer, ex. närstående eller kontakter inom primärvård). Dessa personer kan även se och följa utvecklingen av den överenskomna hälsoplanen. På så sätt skapas partnerskap som förstärker patienternas engagemang och ansvar för vård och behandling.

Studierna bygger på en tidigare studie, där patienter fick ett personcentrerat stöd på distans via telefon, med lovande resultat. Deras negativa hälsohändel-

ser minskade med 20% och tilliten till den egna förmågan stärktes. [9] I ett av GPCCs andra e-hälsoprojekt har ett e-hälsoverktyg där patienten mäter sitt eget blodtryck och rapporterar det i mobiltelefonen testats. Det har nu gått vidare till en stor medicinsk utvärderingsstudie (PERHIT).

Skräddarsydd implementering

Det icke-vinstdrivna bolaget GPCC Implement har arbetat med att skräddarsy och genomföra implementeringsprogram för personcentrerad vård för en rad uppdragsgivare, bland annat Västra Götalandsregionen, Blekinge Läns Landsting och Region Gotland. Det pågår även forskning kring införande av personcentrerad vård i Sverige.

Digital hälsodagbok i egna mobilen

Hälsodagboken "Min hälsa" bygger på personcentrerad digitaliserad vård och har ersatt en hälsodagbok i pappersform för patienter. Tidigare fanns en problematik kring att patienternas hälsodagböcker inte följdes upp men nu när den finns i digital form har förutsättningarna ändrats.

Studiecirkel om personcentrerad vård

Vårdförbundet har i samarbete med GPCC tagit fram en studiecirkel och material för vårdförbundets medlemmar om personcentrerad vård. Mer information om studiecirkeln finns på Vårdförbundets hemsida.

Interprofessionella akademiska kurser

Personcentrerad inom hälso- och sjukvård samt omsorg, 7,5 hp (Kurskod: PCV020) Kursen är på avancerad nivå, ges på kvällstid på kvartsfart och tar hjälp av nya pedagogiska verktyg som flippad och blended learning. Kursen behandlar personcentrerings sammanhang, dess förutsättningar och filosofiska grunder, och belyser förutsättningar för och tillämpning av personcentrerings viktiga antaganden om en person och dennes resurser och förmågor, personliga hälsoplaner och partnerskap i praktiken.

Begrepp av betydelse för personcentrerad vård - filosofiska grunder, 7,5 hp (Kurs-

kod: SV0011) Kursen är på forskarnivå och koncentreras till tre campusträffar. Kraft läggs under kursen på att länka teori och praktik kring personcentrerad. Examinationsfrågan är ett självständigt arbete där doktoranderna ges möjlighet att diskutera sitt eget forskningsprojekt utifrån filosofiska perspektiv på person och personcentrerad.

Läroböcker och PCV-spelet

Tre läroböcker har givits ut av Liber:

- Personcentrerad inom hälso- och sjukvård; från filosofi till praktik
- Personcentrerad i hälso- och sjukvård – rapport från verkligheten
- Vägen till patientens värld och personcentrerad vård. Att bli lyssnad på och förstörd

PCV-spelet är ett spel som kan laddas ner av vem som helst som vill lära sig mer om personcentrerad vård. Den finns för mobil eller surfplatta, som kan laddas ner gratis från AppStore och GooglePlay.

Referenser:

- [1] Sveriges kommuner och landsting (SKL). *Personcentrerad vård i Sverige* [internet]. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting (SKL); 2018. ISBN: 978-91-7585-631-5. Hämtad från: <https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/personcentrerad-var-d-i-sverige.html>.
- [2] Ekman, I, Busse R, van Ginneken E, Van Hoof C, van Ittersum L, Klink A, et al. *Health-care improvements in a financially constrained environment*. The Lancet. 2016; volume 387, Issue 10019, 646-647.
- [3] Ekman I, Swedberg K, Taft C, Lindseth A, Norberg A, Brink E, et al. *Person-centered care - ready for prime time*. Eur J Cardiovasc Nurs. 2011 Dec;10(4), 248-51. Ekman, I, Hedman, H, Swedberg K, Wallengren C. *Commentary: Swedish initiative on person centred care*. BMJ. 2015;350:h160. Ekman, I, redaktör. *Personcentrering i hälso- och sjukvården*. Upplaga 1. Stockholm: Liber; 2014.
- [4] Wallström S, Ekman I, Taft C. *Svenskarnas syn på personcentrering*. I Andersson U, Ohlsson J, Oscarsson H, Oskarsson M, redaktörer. *Larmar och gör sig till*. SOM-undersökningen 2016; SOM-rapport nr 70; 2017.
- [5] Dudas K, Olsson LE, Wolf A, Swedberg K, Taft C, Schaufelberger M, et al. *Uncertainty in illness among patients with chronic heart failure is less in person-centred care than in usual care*. Eur J Cardiovasc Nurs. 2013 Dec;12(6):521-8.
- [6] Ekman I, Wolf A, Olsson LE, Taft C, Dudas K, Schaufelberger M, et al. *Effects of person-centered care in patients with chronic heart failure: the PCC-HF study*. Eur Heart J. 2011; 32:2395-2404.
- [7] Fors A, Ekman I, Taft C, Björkelund C, Frid K, Larsson ME, et al. *Person-centred care after acute coronary syndrome, from hospital to primary care – a randomised controlled trial*. Int J Cardiol. 2015;187:693-9.
- [8] Feldthusen C, Dean E, Forsblad-d'Elia H, Mannerkorpi K. *Effects of Person-Centered Physical Therapy on Fatigue-Related Variables in Persons With Rheumatoid Arthritis: A Randomized Controlled Trial*. Arch Phys Med Rehabil. 2016 Jan; 97(1):26-36. Palstam A, Larsson A, Löfgren M, Ernberg M, Bjersing J, Bileviciute-Ljungar I, et al. *Decrease of fear avoidance beliefs following person-centered progressive resistance exercise contributes to reduced pain disability in women with fibromyalgia: secondary exploratory analyses from a randomized controlled trial*. Arthritis Res Ther. 2016 21;18(1):116.
- [9] Fors A, Blanck E, Ali L, Ekberg Jansson A, Fu M, Lindström Kjellberg I, et al. *Effects of a person-centred telephone-support in patients with chronic obstructive pulmonary disease and/or chronic heart failure – a randomized controlled trial*. Plos One 2018 [e-pubmed]

www.gpcc.gu.se

<http://www.facebook.com/gpcc.gu>

GPCC – Centrum för personcentrerad vård
vid Göteborgs universitet

Box 457, 405 30 Göteborg

E-post: administrator.gpcc@gu.se

Telefon: 031-786 69 29

GÖTEBORGS
UNIVERSITET